

Dvomim, da se je hotel Niko Kuret „... postaviti v estetsko arbitraren položaj...“ in še več v „... samovoljnega izbrana...“, ki „... poziva na akcijo...“. To (in drugo) mu namreč neumestno pripisuje B.K. Vse kaže, da je kazalec res že krepko mimo dvanajste ure.

Julijan Strajnar

KNJIŽNE NOVOSTI

HANDBUCH DES VOLKSLIEDES. Bd. II: Historisches und Systematisches – Interethnische Beziehungen – Musikethnologie. Hrsg. von R.W. Brednich, L. Röhrich, W. Suppan. München, W. Fink Verlag, 1975 (Motive. Freiburger folkloristische Forschungen, Bd. 1/II). 824 str.

Kljub splošnemu naslovu, ki obeta izsledke raziskovanja ljudskih pesmi vsaj v evropskem okviru, se tudi 2. knjigi tega priročnika pozna, da je bil sprva zasnovan pretežno z vidika nemške ljudske pesmi. To je kajpak le ugotovitev, ne očitek, saj je delo po svoji temeljitosti lahko posnemanja vreden zgled.

V treh poglavjih je zbranih 29 daljših in krajših člankov. Prevladujejo etnomuzikološki, pri katerih so, več kot pri drugih sodelovalci tudi strokovnjaki izven nemških dežel.

Med članki z zgodovinsko tematiko poroča L. Schmidt o zbiralnem in raziskovalnem delu, W. Heiske o osrednji nemški ustanovi „Deutsches Volksliedarchiv“ v Freiburgu, V. Karbusický obravnava zelo obširno sociološki vidik raziskovanja ljudske pesmi, opirajoč se zlasti na sovjetsko strokovno literaturo; svoja dognanja moderno ponazorjuje z grafikoni in razpredelnicami. E. Klusen je – v skladu s svojim dosedanjim delom – obdelal vprašanje podobe in obstoja ljudske pesmi v sedanosti. Edini članek, ki se dotika vprašanj sistematike, je pravzaprav prispevek D.-R. Moser, ki piše o oblikovanju pesemskega besedila.

Poglavje o interetničnih razmerjih učinkuje nekoliko enostransko, saj se ozira le na razmerje nemške ljudske pesmi do drugih evropskih, ne obravnava pa problema na splošno. Še največ načelnega prinaša članek I. Weber-Kellermannove, ki govori o „problemih interetničnih raziskav v jugovzhodni Evropi“, čeprav izhaja z vidika nekdanjih nemških jezikovnih otokov. Sicer pa obravnavajo: A. Taylor skupne snovi angleških pesmi, O. Holzapfel razmerje med danskim in nemškim pesmskim izročilom, O. Sirovátka zveze med nemško in češko balado. Razen tega poroča D. Yoder o pesmih Nemcev v Pennsylvaniji. Članek K. Schaafa o ljudskih pesmih „podonavskih Švabov“ spada le s pridržkom v to poglavje, kolikor pač odsevajo v izročilu etnične skupine, ki izza druge svetovne vojne ne obstaja več, posledice sožitja s sosednjimi narodi.

Približno polovico knjige zavzemajo etnomuzikološki prispevki in redakciji W. Suppana, ki je napisal tudi predgovor. Začenja z opredivanjem, da ta del priročnika ni tako vsestranski kot bi želeli. Poleg tega, da nekateri strokovnjaki iz raznih vzrokov niso mogli sodelovati, je treba upoštevati, da je bilo raziskovanje ljudske pesmi dolgo v rokah germanistov in etnologov, medtem ko se muzikologija za to glasbeno področje ni dosti zmenila. Nekateri problemi kot npr. vprašanje oblik večglasja, tipologija melodij ipd. so ostali v priročniku neobdelani, ker še niso dovolj raziskani. Vrzal pomeni tudi to, da ni prispevka o terminoloških problemih. Čeprav Suppan ni imel namena s svojim kratkim predgovorom zapolnjevati to vrzel, ne okleva navesti nekaj načelno pomembnih dejstev, čeprav tvega, da bodo s tem postavljene na glavo doslej veljavne predstave o ljudski pesmi. Tako je po mnenju Suppana bistveno za ljudsko glasbo, da se prenaša po ustnem izročilu, da so besedila in melodije spremenljive in da je povezana z življenjem, šegami, kult. Torej se je treba vprašati, kako živi in ne, od kod izvira, treba jo je presojati po socioloških, ne vrednostno-estetskih merilih in vrednotiti po uporabnosti. Po Suppanu ljudska pesem umre kakor riba, ki jo potegneš na suho, če jo vzamemo iz naravnega okolja in njen zapis začne veljati za obvezno, edino „pravilno“ obliko pesmi. Ljudska pesem je živa le tam in dotlej, kjer in dokler jo ljudje

spontano pojo. T.i. „drugotno bivanje“ je le obdobje pred dokončnim uničenjem, ki se začne brž, ko postane odločilna zapisana ali predpisana „pravilna“ oblika, ki jo pevci hote ali nehoti posnemajo, namesto da bi izročilo poustvarjali in s tem tudi spreminjali. Umiranje ljudske pesmi gre z roko v roki z naraščajočo civilizacijo in je torej v različnih deželah različno daleč. Tako Suppan. Ob tem za Slovenijo lahko rečemo, da Slovenija še ni prišla do skrajne, kritične točke, saj je pri nas na podeželju še zmeraj mogoče slišati spontano petje; še zmeraj se najdemo pevci, ki pojo iz veselja, zase, ne za nastop pred javnostjo.

Med prispevki v etnomuzikološkem delu je posebno zanimiv prvi, ki ga je poslala iz Izraela E. Gerson-Kiwi. Ko na primeru razvoja azijskih tonskih sistemov razlaga medsebojne vplive vzhoda in zahoda, opozarja, da je muzikologija doslej pozabljala na eno temeljnih zakonitosti glasbe, namreč, da je na začetku vselej živo muziciranje, ki se ravna po izročilu in ne ve za teoretična načela; le-ta najde šele raziskovalec s pomočjo analize zapisanega gradiva. Več prispevkov posega daleč v preteklost. Npr. B. Rajeczky primerja ljudsko petje z gregorijanskim koralom in ugotavlja, da so nekatere značilnosti koralnega petja znane tudi v ljudskem in torej ni treba iskati vzorcev zanje daleč na Vzhodu. W. Salmen obravnava t.i. „nove pesmi“ iz poznega srednjega veka, K. Gudewill nemške ljudske pesmi v večglasnih kompozicijah do srede 17. stol., J. Müller-Blattau nabožne pesmi do 16. stol. in J. Klima ljudsko pesem v tabulaturah za lutnjo. Teoretična vprašanja načenjata A. Elscheková, ki piše o sistematizaciji, klasifikaciji in katalogizaciji ljudskih melodij, in H. Braun, ki razpravlja o glasbenem variiranju. Pomemben je prispevek O. Elscheka o pričevalni vrednosti starejših zapisov ljudskih pesmi. Isti avtor piše tudi o uporabi elektroakustike v etnomuzikologiji, W. Graf pa razlaga „sonografske“ raziskave nekaterih nemških ljudskih melodij. W. Suppan je prispeval dopolnjen ponatis že l. 1968 objavljenega članka o razmerju med himnologijo in etnomuzikološkim gledanjem na ljudsko nabožno pesem. Končno je treba omeniti še razpravo W. Deutscha o avstrijskem jodlanju, F. Hoerburgerja o nasprotjih med vokalnim in instrumentalnim muziciranjem in razmišljanja H. Seglerja o mestu ljudske pesmi v glasbenem pouku.

Na koncu knjige so tri kazala, ki veljajo za oba dela priročnika: osebno, kazalo začetnih verzov in stvarno kazalo. Zadnji dve strani vsebujeta najnujnejše dodatke in popravke.

Zunaj nemških dežel bodo z 2. knj. priročnika verjetno najbolj zadovoljni etnomuzikologi, saj je glasbena podoba pesemskega izročila navsezadnje vendarle obravnavana kot enakopravna sestavina ob besedilu, ne da bi bila zapostavljena ali preveč poudarjena. Zdi se, da hoče to povedati tudi oprema: na naslovni strani ovitka je slika pevca z lutnjo. V celoti je priročnik delo, ki bo raziskovalcem ljudske pesmi ne samo dobrodošel informator marveč tudi pobudnik, zato si samo želimo, da bi nekaj podobnega izšlo še pri kakšnem drugem narodu. Edino, kar bi si bralec morda še želel pri takem priročniku, je bibliografija k posameznim poglavjem stroke. Kajpak je sestavljanje takega seznama, ki more biti samo izvelec najpomembnejšega, kočljivo in garaško delo, zraven pa še nemara mnogih ne bi zadovoljilo.

DAS DEUTSCHE VOLKSLIEDARCHIV FREIBURG
i.BR. Redaktion u. Gestaltung Jürgen Dittmar, Freiburg
i.Br. 1977, 24 str., slike.

Osrednja nemška folkloristična ustanova že nekaj desetletij izdaja občasna poročila o svojem delovanju. Toda doslej smo bili vajeni, da so bile to bolj ali manj hladne, stvarne brošure, zdaj pa smo dobili dokaz, da je mogoče o resnem delu poročati resno in prikupno.

Začne se s podatki o začetkih ustanove in seznamom strokovnjakov, ki so delovali nekoč v njej ali so zdaj njeni sodelavci. Zraven je slika poslopja, v katerem je Volksliedarchiv, in portret njegovega ustanovitelja J. Meierja. Poročilo o zbirkah dopolnjuje fotokopija Meierjevega poziva k zbiranju iz l. 1914 in enega starejših zapisov iz arhiva. Ker zbira Volksliedarchiv tudi najrazličnejša druga pričevanja o nemški ljudski pesmi v preteklosti in sedanosti, so na naslednjih straneh objavljeni faksimili pesemskega letaka iz 16. stol., rokopisne pesmarice iz 15. stol. in imenitne upodobitve sejmarskega pevca na trgu v Strassburgu (19. stol.). Kajpak so natanko navedeni podatki o množini tovrstnega gradiva, ki se je doslej nabralo v arhivu, pa opozorilo na tiskane zbirke v fondu strokovne knjižnice, ene najbogatejših, kar jih premorejo ustanove te stroke.

Za nepoučenega bralca so na naslednjih straneh s primeri ponazorili, kaj štejejo k pojmu ljudska pesem, namreč da upoštevajo vse, kar se ob raznih priložnostih poje, naj bo stare ali